

IZLOŽBA – IGRA SPORTA I UMJETNOSTI USUSRET STALNOM POSTAVU HRVATSKOGA ŠPORTSKOG MUZEJA

MARIJAN SUTLOVIĆ □ Hrvatski športski muzej, Zagreb

sl.1.-2. Postav izložbe „Igra sporta i umjetnosti”, 6. 2. – 22. 3. 2020., Galerija Prsten i Galerija PM, Dom hrvatskog društva likovnih umjetnika

Hrvatski športski muzej, u suradnji s Akademijom likovnih umjetnosti iz Zagreba i Hrvatskim društvom likovnih umjetnika, ostvario je opsežan izložbeni projekt koji je svjedočio o povezanosti umjetnosti i sporta te je postao mjestom susreta sporta, obrazovanja, kulture i umjetnosti.

Mjesto igre i susreta sporta i umjetnosti bio je Dom Hrvatskog društva likovnih umjetnika, odnosno Meštrovićev paviljon u Zagrebu. Povod za uspješnu suradnju i istraživanje odnosa sporta i umjetnosti kao široko rasprostranjenih društvenih fenomena koji su dio naših života i svakodnevice bila je najava ostvarenja budućega stalnog postava Muzeja.

Hrvatski športski muzej djeluje dulje od 70 godina u raznim ustrojbenim oblicima, a od 2003. radi kao nacionalna muzejska institucija pod okriljem Ministarstva kulture te sustavno prikuplja najvredniju nacionalnu baštinu iz područja hrvatskog sporta i tjelovježbe. Na valu recentnih velikih sportskih uspjeha, uz potporu Ministarstva kulture, započet je projekt realizacije stalnog postava koji je utemeljen na radu generacija djelatnika Muzeja i na mladoj muzejskoj postavi s ravnateljicom Danirom

Bilić na čelu. Prikupljanje i stručna obrada građe temeljni je muzejski posao koji prethodi njezinoj interpretaciji i prezentaciji, pa je stoga nužno spomenuti kolege koji su cijeli radni vijek ugradili u formiranje i razvoj Muzeja, a među njima se ističu Živko Radan, Zdenko Jajčević, Zrinko Grgić i Đurđica Bojanić.

Izložba je tematski podijeljena na dva dijela, a prezentira širok spektar izložaka – od muzejskih, koji pričaju priču o razvoju sporta i primijenjene umjetnosti u području sporta, do suvremenih umjetničkih djela koja komen-

tiraju i opisuju osobna iskustva te govore o spoju mogućnosti različitih kreativnih igara, sporta i umjetnosti. Izložba je popraćena opsežnim katalogom, a vizualno oblikovanje izložbe i kataloga potpisuje dizajner Sandro Đukić.

U prvom dijelu izložbe Hrvatski je športski muzej prezentirao predmete iz vlastitog fundusa koji su vrijedni primjeri primijenjenije umjetnosti i dizajna u području sporta, i to od vremena pokretanja organiziranih sportskih aktivnosti u Hrvatskoj krajem 19. stoljeća do danas. Njihovo vizualno oblikovanje snažno je utjecalo na promociju pojedinih sportskih događaja i, općenito, na percepciju sporta u društvu. Velik broj predmeta nije bio dostupan javnosti i prvi put je izložen, a mnogi od njih zauzet će istaknuto mjesto u budućem stalnom postavu koji će prezentirati razvoj i najveće uspjehe hrvatskog sporta i tjelovježbe.

Primijenjena umjetnost u području sporta specifična je po svojem razvoju jer na nju uvelike utječe namjena naručenog predmeta i želja naručitelja koji njime nastoji

sl.3. Ivan Fijolić - Bruce Lee Show Off, 2008.

sl.4. Andy Warhol, plakat za izložbu ZOI Sarajevo 1984.

sl.5. Ante Guberina, Olimpijski lanac, 2000.

sl.6. Marin Marinić - Tarare, 2012.

poslati određenu poruku. Članovi sportskih klubova, saveza i organizatori natjecanja često imaju svoje stilske preferencije, koje ne moraju biti u skladu s dominantnim stilom vremena ili umjetnika. Zbog velike uloge pojedinca ili organizacije koja predmete naručuje nužno je poznavati društveni kontekst u kojemu su oni nastali.

Vlast je prepoznala sport kao snažan alat za promociju političkih poruka, stoga se njegova sudbina mijenjala s unutarnjim ustrojbenim promjenama i državama koje se se osnivale i propadale. Društvene promjene često su bile nagoviještene sportskim događanjima, a u uvjetima smanjenih političkih sloboda kroz sport se kanaliziralo nezadovoljstvo prema vlasti. Pregled razvoja umjetnosti u području sporta u Hrvatskoj dan je kronološki, u cjelinama, prema prekretnicama u hrvatskoj povijesti koje su imale presudno značenje za društvo, što se reflektiralo na sport i umjetnost. Osnovni kriterij odabira predmeta bila je njihova umjetnička vrijednost te važnost sportskog događaja ili sportaša kojega su predmeti simbolizirali, što znači da ti predmeti objedinjuju umjetničku, povijesnu i sportsku dimenziju.

Od vrsta predmeta na izložbi dominiraju sportske značke, medalje, plakete i plakati, a važan segment čine skulpture i diplome koje se dodjeljuju kao oblik priznanja u sportu. Sportska fotografija poslužila je za vizualizaciju pojedinih sportskih događaja i osoba, a kao tema zasigurno zaslužuje posebnu izložbu.

U muzejskom dijelu izložbe prezentirani su radovi više

sl.7. Ivan Meštrović, Značka za Sokolski slet u Splitu 1931.

sl.8. Ivo Kerdić, Značka za Sokolski slet u Zagrebu 1911.

od 50 umjetnika i dizajnera, a mnogi od njih obilježili su razvoj hrvatske umjetnosti, pa je njihove radove zanimljivo promatrati iz rakursa sportske tematike. U svakom se razdoblju ističu pojedini umjetnici koji su u određenome mediju izašli izvan nacionalnih granica i postigli univerzalna remek-djela. Početke razvoja sportske medalje obilježili su veliki hrvatski kipari Robert Frangeš Mihanović i Ivo Kerdić. Slikar Menci Klement Crnčić istaknuo se kao autor predložaka za diplome i plakate. Jedan od naših najvećih kipara Ivan Meštrović zastupljen je samo jednom malom značkom, ali u tom je malom formatu postigao snažan skulpturalan efekt i monumentalnost. U svjetskim razmjerima rijedak je primjer umjetnika i vrhunskog sportaša Bojana Stranića, koji je gotovo cijeli svoj opus posvetio sportu. Osim što je bio vrstan medaljar, obilježio je razvoj sportskog plakata u 1960-im i 1970-im godinama, u kojima je uskladio najsuvremenije svjetske umjetničke tendencije sa zahtjevima sportske promocije. Velika sportska natjecanja popraćena su zanimljivim vizualnim rješenjima i izgradnjom sportskih objekata, a među takvim primjerima ističu se *Mediterranske igre* 1979. u Splitu i *Univerzijada* 1987. u Zagrebu, a u novije vrijeme *Svjetsko rukometno prvenstvo* 2009. U zasebnoj podtemi izloženi su predmeti nastali u povodu *Olimpijskih igara*, u sklopu kojih su održane velike internacionalne izložbe na kojima su sudjelovali hrvatski i svjetski umjetnici. Među njima se ističu plakati Andyja Warhola, Henryja Moora, Michelangela Pistoletta i skulptura *Olimpijski lanac* hrvatskog kipara Ante Guberine.

U drugom dijelu izložbe Akademija likovnih umjetnosti i Hrvatsko društvo likovnih umjetnika pod vodstvom dekana Tomislava Buntaka odabrali su radove suvre-

menih hrvatskih likovnih umjetnika o temi sporta. Sport je prikazan kao profesija i široko rasprostranjena zdrava rekreativna aktivnost te kao inspiracija za nastanak umjetničkih djela likovnih i vizualnih umjetnika. Prezentirana umjetnička djela govore o strasti i ushиту koji povezuju odgovor na pitanje zašto su sport i umjetnost najvažnija kreativna zabava i unutarnja promjena u suvremenome civilizacijskom okruženju i europskoj tradiciji. Od najmlađih naraštaja do akademika, umjetnici svojim iskustvom bavljenja sportskom aktivnošću, sportovima koje su trenirali te dnevnom sportskom rekreacijom u kojoj uživaju prenose iskustvo u svoja umjetnička djela koja govore o strasti, osobnim stajalištima, rekreaciji, čarobnim sjećanjima na stare stadione, prijenosima sportskih natjecanja na crno-bijelim televizorima, ukratko, o čaroliji natjecanja i radosti druženja.

Izložbom su predstavljani ovi umjetnici: Grgur Akrap, Tomislav Buntak, Ivan Fijolić, Martina Granić i Martina Miholić, Svetlan Junaković, Marin Marinić, Bojan Mrđenić, Stipan Tadić, Zoltan Novak, Ivan Posavec, Josip Rončević, Maja Rožman, Matko Vekić, Zlatan Vrkljan i Mio Vesović.

Izložba je bila popraćena brojnim edukativnim događanjima, radionicama i stručnim vodstvima. Za učenike se posebno zabavnom i atraktivnom pokazala radionica/igraonica pod nazivom *Bučarove igre za društva i škole*. Igraonicom su, uz pomoć *Bučarovih igara*, učenicima predstavljani početci tjelesne kulture u školama. Kombinacijom individualnih i grupnih aktivnosti učenici su vraćeni u prošlost, potaknuli smo ih na fizičku aktivnost te usmjerili na ljudsku potrebu za kretanjem i igrom. Dio edukativnih programa ostvaren je uspješnom suradnjom s Hrvatskom olimpijskom akademijom.

Nažalost, na posjećenost izložbe utjecala je pandemija koronavirusa, zbog čega su otkazane brojne najavljene školske grupe, a odlukom Nacionalnog stožera izložba je završila četiri dana ranije od planiranog datuma. Na

planirani dan zatvaranja izložbe u Zagrebu i okolici dogodio se razorni potres zbog kojega su sve skulpture na izložbi pale s postamenata i neke su od njih znatno oštećene. Potresom je teško oštećena zgrada u Praškoj 2, gdje se nalazi sjedište Hrvatskoga športskog muzeja, brojni su muzejski predmeti pali s polica, a neki su pretrpjeli veća ili manja oštećenja. Prostor u Ilici 13, koji je od države dobiven za stalni postav, nije oštećen, ali su predviđeni radovi prenamjene prostora za potrebe postava nastavljeni izmijenjenom dinamikom.

Dio izložbe *Igra sporta i umjetnosti* koji je pripremio Hrvatski športski muzej u listopadu i studenom 2020. gostovao je u Gradskom muzeju Vukovara u Dvorcu Eltz, a u 2021. godini planirano je gostovanje u Zadru i drugim hrvatskim gradovima.

Primljeno: 20. svibnja 2020.

THE EXHIBITION "GAME OF SPORT AND ART"; IN EXPECTATION OF A PERMANENT DISPLAY OF THE CROATIAN SPORTS MUSEUM

The Croatian Sports Museum in association with the Zagreb Academy of Fine Arts and the Croatian Association of Artists has produced an extensive exhibition project that tells of the linkage of art and sport, becoming a place for the encounter of sports, education, culture and art. The exhibition was put on in February and March 2020 in the Croatian Association of Artists Centre in Zagreb, heralding the permanent display of the Croatian Sports Museum.

The museum has been in operation for over 70 years in various organisational forms, while since 2003 it has been a national museum institution under the aegis of the Ministry of Culture, and systematically collects the most valuable parts of the national heritage from the area of Croatian sport and physical exercise.

The exhibition was thematically divided into two. In the first part of the exhibition, the Croatian Sports Museum showed works from its own holdings that are valuable examples of applied art and design in the domain of sports since the time of the launching of organised sports in Croatia at the end of the 19th century. In the second part, the Academy of Fine Arts and the Croatian Artists Association selected works of contemporary Croatian visual artists dealing with the topic of sport.

sl.9. Otto Antonini, Plakat Golf kluba Zagreb, oko 1930.

sl.10. Vizual izložbe, dizajn Sandro Đukić prema motivu plakata kojeg je oblikovao Bojan Stranić za Atletski kup Europe 1965.

sl.11. Na Radionici „Bučarove igre za društva i škole“, učenicima su predstavljani početci tjelesne kulture u školama.